TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS
2006 m. balandžio 6 d. *

Byloje C-124/05

dėl *Gerechtshof te 's-Gravenhage* (Nyderlandai) 2005 m. kovo 3 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2005 m. kovo 16 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Federatie Nederlandse Vakbeweging

prieš

Staat der Nederlanden,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas P. Jann, teisėjai K. Schiemann, N. Colneric (pranešėja), K. Lenaerts ir E. Juhász,

* Proceso kalba: olandų.

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2005 m. gruodžio 15 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Federatie Nederlandse Vakbeweging*, atstovaujamos advokatų L. S. J. De Korte ir A. C. Vijn,

— Nyderlandų Karalystės, atstovaujamos H. G. Sevenster ir M. de Mol,

— Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės, atstovaujamos T. Linden,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos N. Yerrell ir P. van Nuffel,

susipažinęs su 2006 m. sausio 12 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1993 m. lapkričio 23 d. Tarybos direktyvos 93/104/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 307, p. 18), iš dalies pakeistos 2000 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/34/EB (OL L 195, p. 41, toliau – direktyva), 7 straipsnio 2 dalies išaiškinimu.

2 Šis prašymas pateiktas byloje tarp Nyderlandų profesinių sąjungų federacijos (*Federatie Nederlandse Vakbeweging*, toliau – FNV) ir Nyderlandų valstybės dėl klausimo, ar direktyvos 7 straipsnio 2 daliai prieštarauja galimybė apmokėti už per ankstesnius metus sukauptas minimalių kasmetinių atostogų dienas direktyvos prasme.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 Direktyva buvo priimta EB sutarties 118a straipsnio (EB sutarties 117–120 straipsnius pakeitė EB 136–143 straipsniai) pagrindu. Pagal jos 1 straipsnio 1 dalį ji nustato būtiniausius saugos ir sveikatos reikalavimus dėl darbo laiko organizavimo.

4 Direktyvos II skirsnyje nustatytos priemonės, kurių valstybės narės imasi užtikrindamos, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į minimalų kasdienio ir savaitės poilsio laiką, o taip pat ir į mokamas kasmetines atostogas. Jis taip pat reglamentuoja pertraukas ir maksimalų savaitės darbo laiką.

5 Direktyvos 7 straipsnis dėl kasmetinių atostogų nurodo:

„1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į bent keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas pagal nacionalinės teisės aktais ir (arba) praktika nustatytas teisės į tokias atostogas ir jų suteikimo sąlygas.

2. Minimalus mokamų kasmetinių atostogų laikas negali būti pakeistas kompensacija, išskyrus tuos atvejus, kai yra nutraukiami darbo santykiai."

6 Direktyvos 17 straipsnis numato teisę laikantis tam tikrų sąlygų nukrypti nuo tam tikrų nuostatų, tačiau tarp jų nėra minimas 7 straipsnis.

7 Nuo 2004 m. rugpjūčio 2 d. direktyvą panaikino ir pakeitė 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, p. 9). Tačiau 7 straipsnis liko nepakeistas.

Nacionalinės teisės aktai

8 Atitinkamos nuostatos, priimtos siekiant perkelti į Nyderlandų teisės sistemą direktyvą, buvo įtrauktos į Civilinio kodekso (*Burgerlijk wetboek*, toliau – BW) 7 knygos 10 antraštinės dalies (darbo sutartis) 3 skyrių (atostogos).

9 BW 7:634 straipsnio 1 dalis nurodo:

„Už kiekvienus metus, per kuriuos visą sutartą darbo laiką darbuotojas turėjo teisę į atlyginimą, jis įgyja teisę į bent keturis kartus ilgesnes nei sutartas savaitės darbo laikas arba, jeigu sutarto darbo laiko trukmė per metus skaičiuojama valandomis, bent į lygiavertės trukmės kasmetines atostogas." (Neoficialus vertimas)

10 Pagal BW 7:638 straipsnį:

„1. Kiekvienais metais darbdavys privalo darbuotojui suteikti galimybę pasinaudoti kasmetinėmis atostogomis, į kurias jis turi teisę bent pagal 634 straipsnį.

2. Jeigu atostogų trukmė nėra nustatyta nei rašytine sutartimi, nei kolektyvine sutartimi, nei šiuo klausimu kompetentingos administracinės įstaigos arba jos vardu

priimtomis taisyklėmis, nei įstatymu, darbdavys atostogų pradžią ir pabaigą nustato atsižvelgdamas į darbuotojo pageidavimus, nebent tam prieštarautų rimtos priežastys.

<...>

<...>

6. Darbdavys darbuotojui privalo suteikti likusią atostogų dalį, kurią sudaro dienos arba valandos ir į kurią jis turi teisę, nebent tam prieštarautų rimtos priežastys.

<...>".

11 Pagal BW 7:639 straipsnį:

„Atostogų metu darbuotojas išsaugo teisę į atlyginimą."

12 BW 7:640 straipsnis nurodo:

„1. Darbo sutarties galiojimo metu darbuotojas negali atsisakyti savo teisės į atostogas už tai gaudamas kompensaciją.

2. Jeigu įgyjama teisė į atostogas, kuri viršija 634 straipsnyje numatytą minimalią trukmę, galima nukrypti nuo 1 dalies sudarius rašytinį susitarimą tiek, kiek ši teisė viršija šią minimalią trukmę.“

13 Pagal BW 7:642 straipsnį:

„Teisė į atostogų pripažinimą prarandama pasibaigus penkeriems metams nuo paskutinės kalendorinių metų, per kuriuos atsirado ši teisė, dienos.“

14 Pagal BW 7:645 straipsnį:

„Negalima nukrypti nuo 634–643 straipsnių imtinai, darant žalą darbuotojui, nebent tai būtų leidžiama pagal šiuos straipsnius.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

15 2001 m. vasario mėn. Socialinių reikalų ir darbo ministerijos paskelbtame informaciniame leidinyje „Naujasis atostogų įstatymas: didesnės galimybės apskai-

čiuoti atostogas“ (*Nieuwe vakantiewetgeving. Meer ruimte voor maatwerk,* toliau – leidinys) minėtos įstatyminės nuostatos aiškinamos taip:

„Atostogų įstatymo pagrindas lieka tas pats: kiekvienas darbuotojas turi teisę į atostogas kartu išsaugodamas teisę į atlyginimą. Minimalus įstatymu nustatytų atostogų dienų skaičius per metus yra bent keturis kartus didesnis nei darbo dienų skaičius per savaitę. <...>

Visada galima suteikti ilgesnes atostogas, tačiau trumpesnes – niekada!

<...>

3. Atostogų dienų kaupimas

Ar darbuotojas gali kaupti atostogų dienas už kelerius metus, kad išvyktų į ilgą kelionę aplink pasaulį?

Taip, tai yra visiškai įmanoma. Atostogų dienas galima kaupti ir ilgesnį laikotarpį iki jų nurašymo. <...>

4. Apmokėjimas už atostogų dienas

Reikia skubiai atnaujinti namą. Ar darbuotojas gali gauti pinigus mainais į sukauptas atostogų dienas?

Taip, bet... Už papildomas atostogų dienas bus galima apmokėti ateityje. Turimas minty atvejis, kai atostogų dienų skaičius viršija minimalų privalomų atostogų dienų skaičių per metus arba kai dienos buvo sukauptos per ankstesnius metus.

Pavyzdys: visą darbo dieną dirbantis darbuotojas sukaupė 50 atostogų dienų ir nori jas parduoti savo darbdaviui. Šiais metais jis dar nėra pasinaudojęs atostogomis. Todėl daugiausiai jis galėtų parduoti 50 - 20 (įstatymu nustatyta minimali trukmė) = 30 dienų." (Neoficialus vertimas)

16 Svarstant BW 7:640 straipsnį parlamente Nyderlandų vyriausybė apibendrindama suformulavo tokias pastabas: teisę į minimalias atostogas sudaro tam tikras dienų skaičius, į kurias visais atvejais darbuotojas turi teisę atitinkamais metais, neįskaitant dienų, viršijančių tais metais įstatymu numatytą atostogų minimalią trukmę, ir per ankstesnius metus sukauptų dienų. Už visas per ankstesnius metus sukauptas dienas, neatsižvelgiant į jų kilmę, gali būti apmokėta. Todėl neturi jokios reikšmės tai, ar šios dienos buvo sukauptos iš atostogų, viršijančių ankstesniais metais įstatymu numatytą minimalių atostogų trukmę, arba iš per ankstesnius metus sukauptų minimalių atostogų. Jeigu darbuotojas nepasinaudojo savo teise į minimalias atostogas (visomis arba jų dalimi), neatsižvelgiant į priežastis, ši teisė neperkeliama kaip teisė į minimalias atostogas kitais metais. Iš tikrųjų tais metais egzistuoja kita teisė į minimalias atostogas. Todėl už šią nepanaudotą teisę ankstesniais metais gali būti numatoma piniginė kompensacija.

17 Svarstymų parlamente metu buvo pripažinta, jog galimybė apmokėti už atostogų dienas sukeltų pavojų, jog darbuotojai būtų skatinami neimti šių atostogų dienų žinant, kad už per vienerius darbo metus nepanaudotas atostogų dienas bus apmokėta kitais metais. Šiuo klausimu buvo patikslinta, kad tai reikėtų palikti darbdavių ir darbuotojų asmeninei atsakomybei ir tikimasi, kad prireikus atitinkamos šalys elgsis protingai. Buvo pažymėta, kad pagal BW 7:638 straipsnio 1 dalį darbdavys kiekvienais metais privalo suteikti darbuotojui galimybę pasinaudoti bent minimaliomis kasmetinėmis atostogomis. Darbuotojas gali reikalauti, kad darbdavys jam suteiktų šias atostogas.

18 Buvo siūloma priimti BW 7:640 straipsnio 2 dalį, kad nebūtų leista apmokėti tos bendros sukauptų atostogų dienų skaičiaus dalies, kuri atsirado dėl to, kad ankstesniais metais buvo pasinaudota mažesniu atostogų dienų skaičiumi nei įstatymu numatyta minimali trukmė. Šis pasiūlymas buvo atmestas šių parlamento svarstymų metu.

19 FNV pareiškė ieškinį *Rechtbank te 's-Gravenhage* iš esmės siekdama, kad būtų pripažinta, jog Nyderlandų valstybė, manydama ir pritardama, priešingai nei numatyta direktyvos 7 straipsnio 2 dalyje, BW 7:634 straipsnyje įtvirtintos sąvokos „minimalios atostogos" aiškinimui, kad už ankstesniais metais įstatyme nustatytas ar nenustatytas minimalias atostogas viršijančias sukauptas dienas, iš esmės gali būti apmokėta, veikė neteisėtai. Be to, FNV prašė Nyderlandų valstybę įpareigoti daugiau klaidingai nebeaiškinti BW 7:640 straipsnio ir neplatinti minėto leidinio bei paskelbti sprendimą, kuris bus priimtas.

20 *Rechtbank te 's-Gravenhage* ieškinį atmetė. Apeliaciniame procese *Gerechtshof te 's-Gravenhage* FNV taip pat papildomai reikalavo pripažinti, kad pagrįstai aiškinant BW 7:640 straipsnio 2 dalį pagal direktyvos 7 straipsnio 2 dalį tai reiškia, jog

negalima apmokėti už atostogų dienas, kuriomis darbuotojas nepasinaudojo per bet kuriuos metus ir kurios trumpesnės nei įstatymu nustatyta minimali trukmė, dienas.

21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad iš bendros įstatymu ir minėto leidinio genezės išplaukia, kad jeigu darbuotojas nepasinaudojo atostogomis, minimalias atostogas gali pakeisti kitais metais mokama kompensacija. Atsižvelgiant į įstatymo parengiamuosius darbus nagrinėjamo leidinio turinys turėtų būti toks, kad jeigu jis prieštarauja direktyvos aiškinimo ir perkėlimo būdui, jo platinimas nenurodant jokio įspėjimo – kai jame jo nėra – būtų klaidinantis ir todėl neteisėtas. Pakankamai tikėtina, kad galimybė vėliau apmokėti už minimalias kasmetines atostogas galėtų sukelti tokias pasekmes, jog darbuotojai šiomis minimaliomis atostogomis nesinaudotų arba naudotųsi ne visomis atostogomis. Nyderlandų valstybės klaidingas direktyvos aiškinimas turėjo neigiamos įtakos FNV interesams tiek, kiek jis užtikrina Nyderlandų darbuotojų interesus.

22 Tokiomis aplinkybėmis *Gerechtshof te 's-Gravenhage* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar su Bendrijos teise, o būtent su Direktyvos 93/104/EB <...> 7 straipsnio 2 dalimi suderinama tai, kad valstybės narės įstatyminė nuostata numato galimybę darbo sutarties galiojimo metu sudaryti rašytinį susitarimą, pagal kurį darbuotojas, vienerius metus neėmęs minimalių kasmetinių atostogų arba nepaėmęs jų visų, kitais metais už jas gali gauti piniginę kompensaciją?

Klausimas paremtas prielaida, kad kompensacija nėra mokama dėl darbuotojo teisės į minimalias atostogas einamaisiais metais ar po jų einančiais metais".

Dėl prejudicinio klausimo

23 Pirmiausia primintina, jog reikia išnagrinėti galimą minimalių kasmetinių atostogų dienų perkėlimo neteisėtumą, kuriuo remiasi Europos Bendrijų Komisija.

24 Prieš pradedant išsamiai nagrinėti šį klausimą, primintina, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog Bendrijos teisės garantuojamos atostogos negali daryti įtakos teisei gauti kitas šios teisės garantuojamas atostogas (žr. 2005 m. balandžio 14 d. Sprendimo *Komisija prieš Liuksemburgą*, C-519/03, Rink. p. I-3067, 33 punktą). Taigi kelių Bendrijos teisės garantuojamų atostogų laikotarpių sumavimo metų pabaigoje atveju kasmetinių atostogų arba jų dalies perkėlimas į kitus metus gali būti neišvengiamas.

25 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar direktyvos 7 straipsnis nedraudžia, kad nacionalinė taisyklė darbo sutarties galiojimo metu leistų, jog už kasmetines atostogų direktyvos prasme dienas, kuriomis nebuvo pasinaudota atitinkamais metais, būtų mokama piniginė kompensacija kitais metais.

26 Darbo laiko organizavimo taisyklių suderinimu Bendrijos lygiu siekiama užtikrinti geresnę darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą suteikiant jiems minimalius poilsio laikotarpius, o būtent mokamas kasmetines atostogas ir atitinkamas poilsio pertraukas (žr. 2001 m. birželio 26 d. Sprendimo *BECTU*, C-173/99, Rink. p. I-4881, 38 punktą ir 2005 m. gruodžio 1 d. Sprendimo *Dellas ir kt.* C-14/04, Rink. p. I-10253, 41 punktą).

27 Pagal direktyvos 7 straipsnį valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę bent į keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas pagal nacionalinės teisės aktais ir (arba) praktika nustatytas teisės į tokias atostogas ir jų suteikimo sąlygas.

28 Kiekvieno darbuotojo teisę į kasmetines mokamas atostogas reikia laikyti ypač svarbiu Bendrijos socialinės teisės principu, nuo kurio negalima nukrypti bei kurį įgyvendindamos kompetentingos nacionalinės valdžios įstaigos turi griežtai laikytis pačioje direktyvoje aiškiai nustatytų apribojimų (žr. minėto sprendimo *BECTU*, 43 punktą ir 2004 m. kovo 18 d. Sprendimo *Merino Gómez*, C-342/01, Rink. p. I-2605, 29 punktą).

29 Be to, direktyva, *inter alia*, įtvirtina taisyklę, kad, rūpinantis veiksminga darbuotojo sauga ir sveikatos apsauga, darbuotojas paprastai turi turėti galimybę gerai pailsėti, nes pagal direktyvos 7 straipsnio 2 dalį teisės į kasmetines mokamas atostogas negali pakeisti kompensacija, išskyrus tuo atveju, kai yra nutraukiami darbo santykiai (žr. minėtų sprendimų *BECTU*, 44 punktą ir *Merino Gómez*, 30 punktą).

30 Žinoma, šių atostogų teigiamas poveikis darbuotojo saugai ir sveikatai akivaizdžiai pasireikštų, jeigu jos būtų išnaudojamos per šiam tikslui numatytus metus, t. y. per einamuosius metus. Tačiau šiuo požiūriu šis poilsio laikotarpis nepraranda savo paskirties, jeigu juo pasinaudojama kitais metais.

31 Atsižvelgiant į tai, kad direktyvos prasme atostogos, jeigu jomis naudojamasi kitais metais, gali pagerinti tiek darbuotojo saugą, tiek sveikatos apsaugą, turi būti pripažinta, kad joms taikoma direktyva.

32 Bet kuriuo atveju galimybė mokėti piniginę kompensaciją už perkeltas kasmetines minimalias atostogas darbuotojus skatintų arba priverstų atsisakyti atostogų, o tai nesuderinama su direktyvos tikslais.

33 Todėl direktyvos 7 straipsnio 2 dalis draudžia, kad į kitus metus perkeltų minimalių mokamų kasmetinių atostogų laiką pakeistų piniginė kompensacija.

34 Papildomai reikia pažymėti, kad direktyvos 7 straipsnis nėra minimas tarp nuostatų, nuo kurių ji aiškiai leidžia nukrypti (žr. minėto sprendimo *BECTU*, 41 punktą). Todėl neturi reikšmės, ar kompensacija už kasmetines mokamas atostogas grindžiama susitarimu.

35 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip, jog direktyvos 7 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jis draudžia nacionalinę nuostatą, kuri darbo sutarties galiojimo metu leidžia už kasmetinių atostogų direktyvos 7 straipsnio 1 dalies prasme dienas, kuriomis nepasinaudota einamaisiais metais, mokėti piniginę kompensaciją kitais metais.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

36 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1993 m. lapkričio 23 d. Tarybos direktyvos 93/104/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų, iš dalies pakeistos 2000 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/34/EB, 7 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jis draudžia nacionalinę nuostatą, kuri darbo sutarties galiojimo metu leidžia už kasmetinių atostogų direktyvos 7 straipsnio 1 dalies prasme dienas, kuriomis nepasinaudota einamaisiais metais, mokėti piniginę kompensaciją kitais metais.

Parašai.